

การเตรียมฟิล์มบาง $\text{Cu}(\text{In}_{1-x}\text{Ga}_x)\text{Se}_2$ โดยวิธีการระเหยร่วม

และการศึกษาลักษณะเฉพาะของฟิล์ม

นาย ศักดิ์ถาวร พงศ์วินชยา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาฟิสิกส์ ภาควิชาฟิสิกส์

คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-346-143-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PREPARATION AND CHARACTERIZATION OF $\text{Cu}(\text{In}_{1-x}\text{Ga}_x)\text{Se}_2$
THIN FILMS DEPOSITED BY A COEVAPORATION METHOD

Mr. Sakthavorn Phongwanitchaya

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Physics

Department of Physics

Faculty of Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-346-143-4

นายศักดิ์ถาวร พงศ์วินิชา : การเตรียมฟิล์มบาง $Cu(In_{1-x}Ga_x)Se_2$ โดยวิธีการระเหยร่วมและการศึกษา
 ลักษณะเฉพาะของฟิล์ม. (PREPARATION AND CHARACTERIZATION OF $Cu(In_{1-x}Ga_x)Se_2$ THIN
 FILMS DEPOSITED BY A COEVAPORATION METHOD) อ. ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.ขจรยศ อยู่ดี, อ. ที่
 ปรึกษา ร่วม : ผศ.สมพงษ์ ฉัตรภรณ์ , 149 หน้า. ISBN 974-346-143-4.

ฟิล์มบาง $Cu(In_{1-x}Ga_x)Se_2$ แบบผลึกพหุได้เตรียมลงบนแผ่นวัสดุรองรับที่ร้อนด้วยวิธีเคลือบไอแบบกายภาพจากระบบ
 แหล่งระเหยธาตุ 4 แหล่ง ภายใต้สุญญากาศในระดับ 10^{-6} มิลลิบาร์ แผ่นวัสดุรองรับเป็นกระจกโซดาไลม์ที่ถูกเคลือบโมลิบดีนัม
 หนา 1 ไมครอน ด้วยวิธีดีซีสเปคเตอริง ฟิล์มบาง $Cu(In_{1-x}Ga_x)Se_2$ ถูกเตรียมขึ้นด้วยกระบวนการที่เรียกว่า กระบวนการ 2 ชั้น
 โดยชั้นแรกเป็นชั้นที่มี Cu มาก จะถูกเคลือบในอัตราส่วน $Cu/(In+Ga) > 1$ และจะเคลือบต่อเนื่องจนถึงชั้นที่สองที่มีเฉพาะ In Ga
 และ Se อุณหภูมิของแหล่งระเหย Cu In Ga และ Se คงที่ตลอดการเตรียมทั้งสองชั้น โดยในชั้นที่สองไม่มีการระเหย Cu ตลอด
 กระบวนการเตรียมใช้อัตราส่วน $Se/(Cu+In+Ga) > 3$ ขนาดเกรนและลักษณะผิวหน้าของฟิล์มบางตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์
 อิเล็กตรอนแบบสแกน โครงสร้างผลึกของฟิล์มบางตรวจสอบด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ สัดส่วนอะตอมของฟิล์มบางตรวจสอบ
 ด้วยวิธี Energy-Dispersive X-ray Spectrometry พบว่าฟิล์มบาง $Cu(In_{1-x}Ga_x)Se_2$ มีความหนาประมาณ 2.5 ไมครอน
 ขนาดเกรนประมาณ 1 ไมครอน และสัดส่วนอะตอมอยู่ในช่วง $0.56 \leq Cu/(In+Ga) \leq 1.01$ และ $0.18 \leq Ga/(In+Ga) \leq 0.55$
 มีโครงสร้างผลึกแบบซาลโคไพไรต์ ค่าคงตัวแลตติซ $a=5.660-5.797$ อังสตรอม และ $c=11.329-11.615$ อังสตรอม แสดงทิศทาง
 ของระนาบ (112) เซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบาง $Cu(In_{1-x}Ga_x)Se_2$ เตรียมขึ้นมาโดยเคลือบ CdS หนา 50 nm ด้วยวิธีเคลือบ
 แบบออบสการเคมีเป็นชั้นกันชนบนฟิล์มบาง $Cu(In_{1-x}Ga_x)Se_2$ แล้วเคลือบตามด้วยฟิล์มบางโปร่งใสไฟฟ้า ZnO(AI) หนา
 500 nm ด้วยวิธีอาร์เอฟสเปคเตอริง จากนั้นระเหย Al(Ni) ทำเป็นขั้วไฟฟ้าเพื่อวัดลักษณะเฉพาะของกระแสและความต่างศักย์ของ
 เซลล์แสงอาทิตย์ Al(Ni)/ZnO(AI)/ZnO/CdS/ $Cu(In_{1-x}Ga_x)Se_2$ /Mo/SLG โดยวัดที่การฉายแสงมาตรฐาน AM1.5 ความเข้ม
 100 mW/cm^2 เซลล์ที่ดีที่สุดมีพื้นที่รวม 0.49 cm^2 มีประสิทธิภาพการแปลงพลังงานแสงเป็นพลังงานไฟฟ้า 8.9 %
 ความต่างศักย์วงจรเปิด 0.6 โวลต์ กระแสไฟฟ้าลัดวงจร 27.2 mA/cm^2 และฟิลแฟคเตอร์ 54.7 %

ภาควิชาฟิลิกส์.....
 สาขาวิชาฟิลิกส์.....
 ปีการศึกษา ..2543.....

ลายมือชื่อนิสิตศักดิ์ถาวร พงศ์วินิชา.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ร่วม.....

407 23936 23 : MAJOR PHYSICS

KEY WORD: THIN FILMS / CIGS / SOLAR CELLS / SEM / COEVAPORATION

SAKTHAVORN PHONGWANITCHAYA : PREPARATION AND CHARACTERIZATION OF Cu(In_{1-x}Ga_x)Se₂ THIN FILMS DEPOSITED BY A COEVAPORATION METHOD. THESIS ADVISOR : ASSIST PROF. KAJORN YOD YOODEE, Ph.D., THESIS COADVISOR : ASSIST PROF. SOMPHONG CHATRAPORN , 149 pp. ISBN 974-346-143-4.

Polycrystalline Cu(In_{1-x}Ga_x)Se₂ thin films were deposited on heated substrates by the physical vapor deposition technique from a four-source elemental evaporation system under a vacuum of 10⁻⁶ mbar. The substrates were soda-lime glass (SLG) coated by dc sputtering with a 1 μm thick Mo layer. The Cu(In_{1-x}Ga_x)Se₂ film was deposited using the bi-layer process in which a Cu-rich layer with Cu/(In+Ga) > 1 was first deposited and followed continuously by a second layer containing only In, Ga and Se with Se/(Cu+In+Ga) > 3 throughout the process. In this process In, Ga and Se source temperatures were kept constant through both layers and the Cu source was simply turned off during the second layer deposition. The grain size and surface morphology of Cu(In_{1-x}Ga_x)Se₂ films were evaluated by a scanning electron microscope. X-ray diffraction and energy-dispersive X-ray spectrometry were used to analyse the crystal structure and composition of the films, respectively. It was found that these Cu(In_{1-x}Ga_x)Se₂ films obtained with ~ 2.5 μm thickness have grain sizes of ~ 1 μm and ratios of atomic compositions of 0.56 ≤ Cu/(In+Ga) ≤ 1.01 and 0.18 ≤ Ga/(In+Ga) ≤ 0.55 . The crystal structure is chalcopyrite with lattice constants a=5.660-5.797 Å and c=11.329-11.615 Å dominated by a preferred (112) orientation. Cu(In_{1-x}Ga_x)Se₂-based thin film solar cells were also fabricated a using a 50-nm-thick CdS buffer layer deposited by the chemical bath deposition technique. A 500 nm-thick transparent conducting ZnO(Al) film was then subsequently deposited by RF-sputtering. After evaporation of electrical grid Al(Ni), the current-voltage characteristics of these solar cells of Al(Ni)/ZnO(Al)/CdS/Cu(In_{1-x}Ga_x)Se₂/Mo/SLG was measured under standard AM1.5 illumination with an intensity of 100 mW/cm² . The best cell of total area 0.49 cm² had a conversion efficiency of 8.9 % with an open-circuit voltage of 0.6 V, a short-circuit current of 27.2 mA/cm² and a fill factor of 54.7 %.

Department Physics
Field of study Physics
Academic year 2000

Student's signature *Sakthavorn Phongwanitchaya*
Advisor's signature *Kajorn Yod Yoodee*
Co-advisor's signature *Somphong Chatraporn*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างยิ่งของ ผศ.ดร.ชจรัช อยุธยา ผศ.สมพงศ์ ฉัตรภรณ์ อ.ชาญวิทย์ จิตยุทธการ และ อ.พงษ์ ทรงพงษ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ในการวิจัยมาด้วยดีตลอด

ขอขอบคุณ คุณ คมกฤษ ปูนอุดม ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการสปีดเดอร์ซิงค์ออกไซด์

ขอขอบคุณ คุณ บุญเหลือ เกาถาวรชัย เจ้าหน้าที่ศูนย์เครื่องมือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำหรับการวิเคราะห์ฟิล์มบางด้วยกล้องจุลทรรศน์ อิเล็กตรอนแบบสแกน

ขอขอบคุณ คุณ จิระประภา เนียมปาน ภาควิชาธรณีวิทยา สำหรับการวิเคราะห์ฟิล์มบางด้วยเครื่อง Diffractometer

ขอขอบคุณ คุณ วรพล แดงงาม เจ้าหน้าที่ประจำห้องปฏิบัติการวิจัยฟิสิกส์สารกึ่งตัวนำ ที่ให้ความช่วยเหลืองานด้านต่างๆ ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณ คุณ ไปรมา ดิษฐสมบูรณ์ ที่ให้ความช่วยเหลือด้านการเคลือบฟิล์มบางแคดเมียมซัลไฟด์

ท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ มารดา และพี่ทุกคน ที่ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญรูป	ฏ
บทที่	
1 บทนำ	1
2 สารกึ่งตัวนำ	4
2.1 ชนิดของสารกึ่งตัวนำ	5
1. สารกึ่งตัวนำที่ประกอบด้วยธาตุเดี่ยว	5
2. สารกึ่งตัวนำที่ประกอบด้วยธาตุเดี่ยวสองชนิด	5
3. สารกึ่งตัวนำที่ประกอบด้วยธาตุเดี่ยวสามชนิด	6
4. โลหะผสมกึ่งตัวนำ	6
2.2 โครงสร้างผลึกของสารกึ่งตัวนำ	7
1. โครงสร้างผลึกแบบเพชร	7
2. โครงสร้างผลึกแบบซิงค์เบลนด์	7
3. โครงสร้างผลึกแบบซาลโคไฟไรต์	8
2.3 โครงสร้างแถบพลังงานของสารประกอบกึ่งตัวนำ I-III-VI ₂	10
3 ทฤษฎีการระเหย	15
3.1 บทนำ	15

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2 การกระจายตัวของไอ	16
3.3 ทฤษฎีการระเหยร่วม	28
3.3.1 กระบวนการเกิดฟิล์มบาง $Cu(In_{1-x}Ga_x)Se_2$	29
4 วิธีการวิเคราะห์สารกึ่งตัวนำ	34
4.1 การเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์	34
4.2 กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบสแกน	39
4.2.1 หลักการทำงานของกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบสแกน	39
1. การชนแบบยืดหยุ่น	39
2. การชนแบบไม่ยืดหยุ่น	41
4.2.2 Energy-Dispersive X-Ray Spectrometer (EDS)	43
4.3 การวัดด้วยวิธีวัดความร้อน	43
4.4 การเตรียมเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบาง $Cu(In_{1-x}Ga_x)Se_2$	44
4.4.1 สเป็ตเตอริง (Sputtering).....	45
4.4.2 การเคลือบแบบออบสารเคมี (Chemical bath deposition).....	47
4.4.3 การระเหย (Evaporation).....	48
4.4.4 ประสิทธิภาพการแปลงพลังงานเชิงอุดมคติ (Ideal conversion efficiency).....	49
5 การทดลองและผลการทดลอง	54
5.1 การสร้างชุดแหล่งระเหยและฮีทเตอร์.....	56
5.1.1 การหาอุณหภูมิของฮีทเตอร์ที่ทำให้แผ่นวัสดุรองรับแอ่น	58
5.2 การปรับเทียบ (Calibrate) อุณหภูมิของแหล่งระเหย	61
5.2.1 การคำนวณหาอุณหภูมิของแหล่งระเหยสำหรับเตรียมฟิล์มบาง CIGS	68

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5.3 การเตรียมกระจกโซดาไลม์	73
5.4 ผลการทดลองจากการวัดสมบัติต่างๆ ของฟิล์มบาง CIGS ที่เตรียมขึ้นมาด้วยอุณหภูมิ ของแหล่งระเหยที่คำนวณจากความหนาที่วัดโดยใช้วิธีไทลันสกี	73
5.4.1 ลักษณะผิวหน้าและสัดส่วนอะตอมของฟิล์มบาง CIGS	74
5.4.2 โครงสร้างผลึกของฟิล์มบาง CIGS	85
5.4.3 ชนิดการนำไฟฟ้าของฟิล์มบาง CIGS	87
5.4.4 เซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบาง CIGS	87
5.5 ผลการทดลองจากการวัดสมบัติต่างๆ ของฟิล์มบาง CIGS ที่เตรียมขึ้นมาด้วยอุณหภูมิ ของแหล่งระเหยที่คำนวณจากความหนาที่วัดโดยใช้วิธีไทลันสกีด้วยแหล่งระเหยที่ใช้ ขดลวดแทนทาลัมชนิดใหม่	98
5.5.1 ลักษณะผิวหน้าและสัดส่วนอะตอมของฟิล์มบาง CIGS	98
5.5.2 โครงสร้างผลึกของฟิล์มบาง CIGS	106
5.5.3 ชนิดการนำไฟฟ้าของฟิล์มบาง CIGS	109
5.5.4 เซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบาง CIGS	110
5.6 ผลการทดลองจากการวัดสมบัติต่างๆ ของฟิล์มบาง CIGS ที่เตรียมขึ้นมาด้วยอุณหภูมิ ของแหล่งระเหยที่คำนวณจากความหนาที่วัดโดยใช้ผลึกวัดความหนาด้วยแหล่งระเหย ที่ใช้ขดลวดแทนทาลัมชนิดใหม่	117
5.6.1 ลักษณะผิวหน้าและสัดส่วนอะตอมของฟิล์มบาง CIGS	117
5.6.2 โครงสร้างผลึกของฟิล์มบาง CIGS	124
5.6.3 ชนิดการนำไฟฟ้าของฟิล์มบาง CIGS	127
5.6.4 เซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบาง CIGS	128

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6 สรุปและวิจารณ์ผลการทดลอง	132
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	137
ข้อเสนอแนะ	138
รายการอ้างอิง	139
ภาคผนวก	143
ภาคผนวก ก	143
ภาคผนวก ข	146
ภาคผนวก ค	147
ประวัติผู้วิจัย	149

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 แสดงวิธีต่างๆ ในการเตรียมฟิล์มบางแต่ละชั้นของเซลล์แสงอาทิตย์	45
5.1 แสดงสมบัติของธาตุที่นำมาใช้ในระบบเตรียมฟิล์มบาง	56
5.2 แสดงอัตราการเคลือบฟิล์มบาง Cu ที่อุณหภูมิของแหล่งระเหยต่างๆ	66
5.3 แสดงข้อมูล $\ln(R)$ และ $1/T$ สำหรับคำนวณหาค่า S และ b ของแหล่งระเหย Cu	66
5.4 แสดงข้อมูลอัตราการเคลือบฟิล์มบางที่อุณหภูมิต่างๆ ของแหล่งระเหย In,Ga และ Se	67
5.5 แสดงค่า S และ b ของแหล่งระเหย Cu,In,Ga และ Se	68
5.6 แสดงความหนาของฟิล์มบางที่ใช้คำนวณหาอุณหภูมิของแหล่งระเหย	69
5.7 แสดงค่า R และ $\ln(R)$ ของฟิล์มบาง Cu,In และ Ga	70
5.8 แสดงอุณหภูมิของแหล่งระเหยที่ได้จากการคำนวณสำหรับเตรียมฟิล์มบาง CIGS.....	70
5.9 แสดงพื้นที่ได้กราฟรวมของยอด Cu,In,Ga และ Se จากการวัดโฟตอนรังสีเอกซ์ของ ผลึกมาตรฐาน CIGS จุดที่ 1,2 และ 3	78
5.10 แสดงพื้นที่ได้กราฟรวมของยอด Cu,In,Ga และ Se จากการวัดโฟตอนรังสีเอกซ์บน ผิวหน้าฟิล์มบาง CIGS2	79
5.11 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอม Cu,In,Ga และ Se ที่ผิวหน้าของฟิล์มบาง CIGS2	81
5.12 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอม Cu,In,Ga และ Se ของฟิล์มบาง CIGS2	82
5.13 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอม Cu,In,Ga และ Se ของฟิล์มบาง CIGS3	82
5.14 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอม Cu,In,Ga และ Se ของฟิล์มบาง CIGS4	82
5.15 แสดงค่าคงตัวแลตติซ a และ c ของฟิล์มบาง CIGS2,CIGS3 และ CIGS4	85
5.16 ชนิดการนำไฟฟ้าของฟิล์มบาง CIGS2,CIGS3 และ CIGS4	87
5.17 แสดงข้อมูลจากการวัดลักษณะเฉพาะของกระแสไฟฟ้าและความต่างศักย์ ของฟิล์มบาง CIGS2 และ CIGS3	94
5.18 แสดงค่า S และ b ใหม่ของแหล่งระเหย Cu,In และ Ga	96

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5.19 แสดงคุณสมบัติของแหล่งระเหยที่ใช้เตรียมฟิล์มบาง CIGS ของแหล่งระเหยใหม่.....	97
5.20 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS35 หนาประมาณ 1.70 ไมครอน	99
5.21 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS36 หนาประมาณ 2.60 ไมครอน	99
5.22 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS37 หนาประมาณ 2.20 ไมครอน	99
5.23 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS38 หนาประมาณ 2.00 ไมครอน	100
5.24 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS39 หนาประมาณ 2.00 ไมครอน	100
5.25 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS42 หนาประมาณ 2.20 ไมครอน	100
5.26 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS46 หนาประมาณ 2.00 ไมครอน	101
5.27 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS48 หนาประมาณ 2.00 ไมครอน	101
5.28 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS50 หนาประมาณ 1.60 ไมครอน	101
5.29 แสดงค่าคงตัวแลตติซ a และ c ของฟิล์มบาง CIGS	106
5.30 แสดงชนิดการนำไฟฟ้าของฟิล์มบาง CIGS	110
5.31 แสดงข้อมูลที่ได้จากการวัดลักษณะเฉพาะของกระแสไฟฟ้าและความต่างศักย์	111
5.32 แสดงอัตราการเคลือบฟิล์มบางที่อุณหภูมิของแหล่งระเหยต่างๆ ของ แหล่งระเหย Cu,In และ Ga	114
5.33 แสดงค่า S และ b ของแหล่งระเหย Cu,In และ Ga ชุดใหม่ซึ่งวัดความหนาด้วย ผลึกวัดความหนา	115
5.34 แสดงคุณสมบัติของแหล่งระเหย Cu,In และ Ga ชุดใหม่ สำหรับเตรียมฟิล์มบาง CIGS	116
5.35 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS25 หนาประมาณ 1.70 ไมครอน	118
5.36 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS26 หนาประมาณ 1.65 ไมครอน	118
5.37 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS29 หนาประมาณ 3.30 ไมครอน	118

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5.38 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS30 หนาประมาณ 2.60 ไมครอน	119
5.39 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS31 หนาประมาณ 3.30 ไมครอน	119
5.40 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS32 หนาประมาณ 3.05 ไมครอน	119
5.41 แสดงเปอร์เซ็นต์อะตอมของฟิล์มบาง CIGS33 หนาประมาณ 5.65 ไมครอน	120
5.42 แสดงค่าคงตัวแลตติซ a และ c ของฟิล์มบาง CIGS	124
5.43 แสดงชนิดการนำไฟฟ้าของฟิล์มบาง CIGS	127
5.44 แสดงข้อมูลที่ได้จากการวัดลักษณะเฉพาะของกระแสไฟฟ้าและความต่างศักย์ของ เซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบาง CIGS	128
6.1 แสดงอัตราส่วน Cu/(In+Ga) และ Ga/(In+Ga) ของฟิล์มบาง CIGS2,CIGS3 และ CIGS4 ...	132
6.2 แสดงข้อมูลจากการวัดลักษณะเฉพาะของกระแสไฟฟ้าและความต่างศักย์ของ ฟิล์มบาง CIGS	133
6.3 แสดงอัตราส่วน Cu/(In+Ga) และ Ga/(In+Ga) ของฟิล์มบาง CIGS ที่วัดโฟตอนรังสีเอกซ์ คนละตำแหน่งบนแผ่นวัสดุรองรับเดียวกัน	134
6.4 แสดงข้อมูลจากการวัดลักษณะเฉพาะของกระแสไฟฟ้าและความต่างศักย์ของ ฟิล์มบาง CIGS	134
6.5 แสดงอัตราส่วน Cu/(In+Ga) และ Ga/(In+Ga) ของฟิล์มบาง	135
6.6 แสดงข้อมูลจากการวัดลักษณะเฉพาะของกระแสไฟฟ้าและความต่างศักย์ของ ฟิล์มบาง CIGS	136
ก.1 แสดงข้อมูลของแต่ละแหล่งระเหยซึ่งใช้คำนวณในสมการ ก.3	143
ค.1 แสดงข้อมูลที่ได้จากการวัดโฟตอนรังสีเอกซ์ของผลึกมาตรฐาน CIGS จุดที่ 1 มีความคลาดเคลื่อน 3.81 %	147

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
ค.2 แสดงข้อมูลที่ได้จากการวัดโพตอนรังสีเอกซ์ของผลึกมาตรฐาน CIGS จุดที่ 2 มีความคลาดเคลื่อน 3.96 %	147
ค.3 แสดงข้อมูลที่ได้จากการวัดโพตอนรังสีเอกซ์ของผลึกมาตรฐาน CIGS จุดที่ 3 มีความคลาดเคลื่อน 3.91 %	148
ค.4 แสดงข้อมูลที่ได้จากการวัดโพตอนรังสีเอกซ์บนผิวหน้าฟิล์มบาง CIGS2 มีความคลาดเคลื่อน 3.15 %	148

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
1.1 โครงสร้างของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบาง CIGS	1
2.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสารประกอบกึ่งตัวนำที่ได้จากการแทนที่อะตอมลงใน สารกึ่งตัวนำในหมู่ IV	7
2.2 แสดงโครงสร้างผลึกแบบเพชร (Diamond structure)	9
2.3 แสดงโครงสร้างผลึกแบบซิงค์เบลนด์ (Zincblende structure)	9
2.4 แสดงโครงสร้างผลึกแบบซาลโคไพไรต์ (Chalcopyrite structure)	10
2.5 แสดงบริลลันโซนแรก (First Brillouin zone) ของโครงสร้างผลึกแบบ Face Center Cubic (FCC)	11
2.6 แสดงบริลลันโซนของโครงสร้างผลึกแบบซาลโคไพไรต์ (เส้นที่บ) เทียบกับบริลลันโซน ของโครงสร้างผลึกแบบซิงค์เบลนด์ (เส้นประ) เมื่อกำหนดค่า $c/a = 2$	12
2.7 แสดงการแยกของแถบเวเลนซ์ในผลึกแบบซาลโคไพไรต์	13
2.8 แสดงโครงสร้างแถบพลังงานของ $CuInSe_2$ และ $CuGaSe_2$ ที่มีโครงสร้างผลึก แบบซาลโคไพไรต์.....	14
3.1 แสดงการกระจายตัวของฟลักซ์ไอที่มีทิศทางของแหล่งกำเนิดตั้งฉากกับผิวของแผ่นวัสดุรองรับ (a) แบบโคไซน์เดี่ยว (Single Cosine) จากแหล่งกำเนิดที่เป็นแบบจุด (Point source) (b) ผลรวมของหลายๆ Cosine ที่อยู่เหนือแหล่งกำเนิด	17
3.2 ความสัมพันธ์เชิงเรขาคณิตของ (a) แหล่งกำเนิดที่แผ่ฟลักซ์ไอ (b) แหล่งกำเนิดที่แผ่ฟลักซ์ไอจากแหล่งกำเนิดถึงแผ่นวัสดุรองรับที่เรียบ (c) ฟลักซ์ไอที่ตกลงบนแผ่นวัสดุรองรับที่เรียบ ซึ่งมีลักษณะเป็นวงกลมที่จุด A และมีลักษณะเป็นวงรีที่จุด B	18

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
3.3 การกระจายตัวของไอจากแหล่งกำเนิดที่มีลักษณะแตกต่างกัน	
(a) dimple boat ขนาด 40x10 มม ²	
(b) dimple boat ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางขนาด 10 มม. และลึก 3 มม.	
(c) ลวดยาว 40 มม. พันเป็นขดยาว 6,10 มม.	
(d) ครุฑีเบิลมีเส้นผ่านศูนย์กลางภายในขนาด 10 มม. และสูง 12 มม.	22
3.4 สัมประสิทธิ์การกระจาย (Distribution coefficients) ใช้วัดค่าฟลักซ์ไอ	
สำหรับอะลูมิเนียมที่ได้รับความร้อนจาก Electron beam heated source	23
3.5 การกระจายตัวที่ไม่เสถียร ให้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการวัดความหนาสำหรับไออะลูมิเนียม	
ที่ได้รับความร้อนจาก Electron beam heated source	24
3.6 แสดงการกระจายตัวของฟลักซ์ไอที่ออกมาจากแหล่งระเหย	25
3.7 แสดงระบบเตรียมฟิล์มบาง CIGS ด้วยวิธีระเหยร่วม	29
3.8 แสดงโครงสร้างภายในของแหล่งระเหย	30
3.9 แสดงแผนผังการควบคุมอุณหภูมิของแหล่งระเหยและฮีทเตอร์	30
3.10 กระบวนการเกิดของฟิล์มบาง $\text{Cu}(\text{In}_{1-x}\text{Ga}_x)\text{Se}_2$	
(a) การเกิดปฏิกิริยาขั้นเริ่มต้น	
(b) เกิด $\text{Cu}(\text{In}_{1-x}\text{Ga}_x)\text{Se}_2$ และ Cu_2Se	
(c) เกิดชั้นของ $\text{Cu}(\text{In}_{1-x}\text{Ga}_x)\text{Se}_2$ ในทิศทางตั้งฉากกับระนาบของแผ่นวัสดุรองรับ	
(d) การเปลี่ยนรูปของ Cu_2Se และเกิดเป็นฟิล์มบาง $\text{Cu}(\text{In}_{1-x}\text{Ga}_x)\text{Se}_2$ ในแนวระนาบ	32
4.1 แสดงการเลี้ยวเบนและทางเดินของรังสีเอกซ์ตามเงื่อนไขของแบรกก์	35
4.2 แสดงลวดลายการเลี้ยวเบนของฟิล์มบาง $\text{Cu}(\text{In}_{1-x}\text{Ga}_x)\text{Se}_2$	38
4.3 แสดงเครื่อง Diffractometer ที่ใช้ในการวัดรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS	
(จากภาควิชา ธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)	38

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.4 แสดงโครงสร้างของกล้อง SEM (Scanning Electron Microscopy)	40
4.5 แสดงผลที่เกิดจากอันตรกิริยาระหว่างอิเล็กตรอนปฐมภูมิกับอะตอมของตัวอย่าง	40
4.6 แสดงปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากอันตรกิริยาระหว่างอิเล็กตรอนปฐมภูมิกับ อะตอมของตัวอย่าง	41
4.7 แสดงการเกิดรังสีเอกซ์	42
4.8 แสดงการตรวจสอบชนิดการนำไฟฟ้าของฟิล์มบาง CIGS ด้วยวิธีหัวความร้อน	44
4.9 แสดงโครงสร้างเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดฟิล์มบาง CIGS ที่เตรียมขึ้นเอง	45
4.10 แสดงระบบและกระบวนการสปีดเตอริงอย่างง่าย	46
4.11 แสดงวิธีการเตรียมฟิล์มบางแบบวิธีการระเหย	48
4.12 (a) ไดอะแกรมแถบพลังงานของเซลล์แสงอาทิตย์แบบรอยต่อพีเอ็นภายใต้การแผ่รังสี จากดวงอาทิตย์	
(b) วงจรสมมูลย์ของเซลล์แสงอาทิตย์แบบอุดมคติ	49
4.13 (a) ความสัมพันธ์ของกระแสและความต่างศักย์ของเซลล์แสงอาทิตย์ภายใต้ สภาพการฉายแสง	
(b) ส่วนกลับ (Inverse) ของกราฟ (a)	51
4.14 แสดงความสัมพันธ์ของกระแสและความต่างศักย์ของเซลล์แสงอาทิตย์ รวมทั้งความต้านทานอนุกรมและความต้านทานขั้ว	52
5.1 ไดอะแกรมแสดงขั้นตอนการทำงาน	55
5.2 แสดงแหล่งระเหยที่สร้างขึ้นมา	57
5.3 แสดงชุดระบบเตรียมฟิล์มบาง CIGS	57
5.4 แสดงโครงสร้างของฮีตเตอร์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ความร้อนแก่แผ่นวัสดุรองรับ และแผนภาพการควบคุมอุณหภูมิของฮีตเตอร์	59

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
5.5 กราฟแสดงอุณหภูมิ TC1,TC2 และ TC3	59
5.6 แสดงวิธีการหาอุณหภูมิของฮีทเตอร์ที่ทำให้แผ่นวัสดุรองรับแน่น	60
5.7 กราฟแสดงอุณหภูมิของฮีทเตอร์ที่ทำให้แผ่นวัสดุรองรับแน่น	61
5.8 แสดงฟิล์มบาง Cu ทั้งหมด 14 แถบ ที่เคลือบบนแผ่นวัสดุรองรับ	62
5.9 กราฟโปรไฟล์อุณหภูมิ (Temperature profile) ของฟิล์มบาง Cu	63
5.10 กราฟแสดงความหนาของฟิล์มบาง Cu ที่อุณหภูมิ 1,001 C.	63
5.11 กราฟแสดงความหนาของฟิล์มบาง Cu ที่อุณหภูมิต่างๆ ซึ่งยังไม่ได้ปรับตำแหน่ง เข้าสู่ศูนย์กลางของการระเหย	64
5.12 กราฟแสดงความหนาของฟิล์มบาง Cu ที่อุณหภูมิต่างๆ ซึ่งปรับตำแหน่งเข้าสู่ ศูนย์กลางของการระเหยแล้ว	64
5.13 กราฟแสดงอัตราการเคลือบฟิล์มบางของฟิล์มบาง Cu ที่อุณหภูมิต่างๆ ซึ่งปรับตำแหน่งเข้าสู่ศูนย์กลางของการระเหยแล้ว	65
5.14 กราฟแสดงความสัมพันธ์ของสมการ $\ln(R) = \frac{S}{T} + b$ ของแหล่งระเหย Cu	67
5.15 กราฟโปรไฟล์อุณหภูมิของการเตรียมฟิล์มบาง CIGS	72
5.16 กราฟไฟตอนรังสีเอกซ์ของผลึกมาตรฐาน CIGS ที่วัดได้ (ก) จุดที่ 1 ของผลึกมาตรฐาน CIGS (ข) จุดที่ 2 ของผลึกมาตรฐาน CIGS (ค) จุดที่ 3 ของผลึกมาตรฐาน CIGS	75
5.17 กราฟไฟตอนรังสีเอกซ์ของผลึกมาตรฐาน CIGS ที่ตัดพื้นที่ของพื้นหลังออกไปแล้ว.....	77
5.18 กราฟไฟตอนรังสีเอกซ์วัดที่ผิวหน้าของฟิล์มบาง CIGS2	78

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
5.19 แสดงตำแหน่งที่วัดสโฟตอนรังสีเอกซ์ตามแนวภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS	81
5.20 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS2 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	83
5.21 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS3 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	83
5.22 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS4 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	84
5.23 แสดงผลลดการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของ CIGS2 $\frac{Cu}{In+Ga} = 0.56$ และ $\frac{Ga}{In+Ga} = 0.27$	85
5.24 แสดงผลลดการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของ CIGS3 $\frac{Cu}{In+Ga} = 0.56$ และ $\frac{Ga}{In+Ga} = 0.18$	86
5.25 แสดงผลลดการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของ CIGS4 $\frac{Cu}{In+Ga} = 0.56$ และ $\frac{Ga}{In+Ga} = 0.25$	86
5.26 แสดงวิธีการตรวจสอบหาตำแหน่งที่ไม่มีติบุกเคลือบของกระจกโซดาไลม์	88
5.27 ลักษณะการวางแผ่นวัสดุรองรับแบบวิธีดีซีแมกนีตรอนสปัตเตอริง (BALZER BAE 250)	89
5.28 แสดงวิธีการเตรียมฟิล์มบาง CdS ด้วยกระบวนการเคลือบแบบออบสารเคมี	90
5.29 แสดงการส่งผ่านแสง (Transmission, %) ของฟิล์มบาง ZnO/ZnO(Al) ที่เคลือบบนกระจก	91
5.30 ลักษณะการวางแผ่นวัสดุรองรับแบบวิธีอาร์เอฟแมกนีตรอนสปัตเตอริง (BALZER BAE 250) ...	92
5.31 กราฟแสดงลักษณะเฉพาะของกระแสไฟฟ้าและความต่างศักย์ของเซลล์แสงอาทิตย์ ชนิดฟิล์มบาง CIGS2	93
5.32 กราฟแสดงลักษณะเฉพาะของกระแสไฟฟ้าและความต่างศักย์ของเซลล์แสงอาทิตย์ ชนิดฟิล์มบาง CIGS4	93
5.33 กราฟแสดงความสัมพันธ์ของสมการ $\ln(R) = \frac{S}{T} + b$ เพื่อหาค่า b ใหม่ของแหล่งระเหย Cu.....	96
5.34 แสดงโปรไฟล์อุณหภูมิการเตรียมฟิล์มบาง CIGS35,CIGS42,CIGS46 และ CIGS50	98

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
5.35 กราฟแสดงอัตราส่วน $\frac{Cu}{In+Ga}$ และ $\frac{Ga}{In+Ga}$ ที่ผิวหน้าของฟิล์มบาง CIGS	102
5.36 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS35 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	102
5.37 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS36 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	103
5.38 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS37 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	103
5.39 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS38 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	103
5.40 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS39 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	104
5.41 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS42 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	104
5.42 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS46 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	104
5.43 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS48 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	105
5.44 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS50 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	105
5.45 แสดงลดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS35 ..	106
5.46 แสดงลดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS36 ..	107
5.47 แสดงลดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS37 ..	107
5.48 แสดงลดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS38 ..	107
5.49 แสดงลดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS39 ..	108
5.50 แสดงลดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS42 ..	108
5.51 แสดงลดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS46 ..	108
5.52 แสดงลดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS48 ..	109
5.53 แสดงลดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS50 ..	109
5.54 กราฟแสดงลักษณะเฉพาะของกระแสไฟฟ้าและความต่างศักย์ของเซลล์แสงอาทิตย์ ชนิดฟิล์มบาง CIGS35,36,37,38,39,42,46,48 และ 50	112

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
5.55 กราฟแสดงความสัมพันธ์ของสมการ $\ln(R) = \frac{S}{T} + b$	115
5.56 แสดงโปรไฟล์อุณหภูมิการเตรียมฟิล์มบาง CIGS25,26,29,30,31,32 และ 33	117
5.57 กราฟแสดงอัตราส่วน $\frac{Cu}{In+Ga}$ และ $\frac{Ga}{In+Ga}$ ที่ผิวหน้าของฟิล์มบาง CIGS	120
5.58 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS25 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	121
5.59 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS26 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	121
5.60 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS29 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	121
5.61 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS30 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	122
5.62 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS31 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	122
5.63 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS32 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	123
5.64 แสดงลักษณะผิวหน้าและภาคตัดขวางของฟิล์มบาง CIGS33 ที่ถ่ายจากกล้อง SEM	123
5.65 แสดงลวดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS25	124
5.66 แสดงลวดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS26	125
5.67 แสดงลวดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS29	125
5.68 แสดงลวดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS30	126
5.69 แสดงลวดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS31	126
5.70 แสดงลวดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS32	126
5.71 แสดงลวดลายการเลี้ยวเบนจากการวัดด้วยวิธีเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ของฟิล์มบาง CIGS33	127
5.72 กราฟแสดงลักษณะเฉพาะของกระแสไฟฟ้าและความต่างศักย์ของเซลล์แสงอาทิตย์ ชนิดฟิล์มบาง CIGS25,26,29,30,31,32 และ 33	129
5.73 กราฟเปรียบเทียบระหว่างอัตราส่วน $\frac{Cu}{In+Ga}$ กับ η และ $\frac{Ga}{In+Ga}$ กับ η ของฟิล์มบาง CIGS ที่นำมาเตรียมเป็นเซลล์แสงอาทิตย์	130

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
ก.1 กราฟแสดงข้อมูลดิบของอัตราการเคลือบฟิล์มบางกับข้อมูลที่คำนวณจากสมการ (ก.3) ได้ $n=1$ ของแหล่งระเหย Cu	144
ก.2 กราฟแสดงข้อมูลดิบของอัตราการเคลือบฟิล์มบางกับข้อมูลที่คำนวณจากสมการ (ก.3) ได้ $n=2$ ของแหล่งระเหย In	144
ก.3 กราฟแสดงข้อมูลดิบของอัตราการเคลือบฟิล์มบางกับข้อมูลที่คำนวณจากสมการ (ก.3) ได้ $n=1$ ของแหล่งระเหย Ga	145
ก.4 กราฟแสดงข้อมูลดิบของอัตราการเคลือบฟิล์มบางกับข้อมูลที่คำนวณจากสมการ (ก.3) ได้ $n=1$ ของแหล่งระเหย Se	145
ข.1 แสดงการเกิดการแทรกสอดบนฟิล์มบางจากแสงโซเดียมด้วยวิธีโทลันส์กี	146